

▶ HORVÁTORSZÁG SIKERES ÚTJA AZ EU-CSATLAKOZÁSHOZ

Július elsején a Horvát Köztársaság függetlenségének kikiáltása óta tartó majdnem 20 éves gazdasági és társadalmi fejlődését az Európai Unió 28. tagállamává válásával ünnepelte. A 2005-ben megkezdett tárgyalások hivatalosan 2011 júniusában fejeződtek be. Ezt 2011 decemberében az Európai Unió csatlakozási megállapodás aláírása követte.

Split városa Horvátország adriai partján.

A közel 12 évig tartó EU-csatlakozási folyamat lendületet adott Horvátországnak ahhoz, hogy mélyreható reformokba kezdjen és harmonizálja jogalkotását az EU jogával, az úgynevezett közösségi vívmányokkal („acquis communautaire”).

„Horvátország most egy merően más ország ahhoz képest, amilyen a csatlakozási folyamat kezdetén volt” – mondta Štefan Füle, a bővítésért és az európai szomszédságpolitikáért felelős európai biztos. „Az Európai Unióhoz is felkészültebben csatlakozik, mint más csatlakozó országok. Ez egy hosszú és alapos folyamat eredménye, és az országnak elismerés jár érte.” „Az EU-tagság értékes lehetőségeket kínál, és ezeket a lehetőségeket most úgy kell kihasználni, hogy Horvátország EU-tagsága egyrészt az ország, valamint a lakossága számára sikeres és hasznos legyen, másrészt hogy a Nyugat-Balkán és az EU egészének hasznára váljon.”

Egy hosszú és sikeres út

Horvátország Európai Unióba történő integrálásának folyamata az EU által 2001-ben a nyugat-balkáni országok számára elindított Stabilizációs és Társulási folyamattal kezdődött, amely után Horvátország 2003-ban megpályázta az európai uniós tagságot. A csatlakozási tárgyalások hivatalosan 2005 tavaszán kezdődtek el.

Annak ellenére, hogy a tárgyalásokat számos téma megtárgyalása lassította, a folyamat 2011-ben lezárult. A Horvátország és a 27 uniós tagállam közötti megállapodást 2011. december 9-én írták alá.

Egy, 2012. január 22-én Horvátországban megtartott népszavazás eredménye szerint a szavazók 66%-a támogatta az EU-csatlakozást.

A csatlakozásig hátralévő átmeneti időszak alatt Horvátország aktív megfigyelői státuszt kapott az Európai Intézményekben annak érdekében, hogy hivatalnokai megismerkedhessenek az EU intézményeinek munkamódszereivel, valamint hogy részt vehessenek a döntéshozatali folyamatban.

Versenyképesnek lenni

A 2008–2009-es pénzügyi világválság előtt a horvát gazdaság évente 4–5%-os ütemben növekedett, amely során a jövedelmek megduplázódtak, valamint jelentősen szélesedtek a gazdasági és társadalmi lehetőségek. Az elhúzódió válság ezt a fejlődést, valamint Horvátország törekvéseit is próbára tette, mivel a munkanélküliségi ráta 2012 végére 14% fölé emelkedett. A fiatalok munkanélküliségi rátája továbbra is magas az országban.

Az ország, valamint az egyes régiók versenyelőnyének megerősítésén keresztül, továbbá a kiszélesített piac adta minden előny kihasználásával az EU-csatlakozás jelentős lehetőséget kínál az ország versenyképességének megerősítésére.

Ipari és kereskedelmi minták

Horvátország kereskedelmének körülbelül a fele az eurózóna országaival zajlik, elsődlegesen Németországgal és Olaszországgal. Ezen felül az országba áramló közvetlen tőkebefektetések (Foreign Direct Investment, FDI) 3/4-ének is az eurózóna a forrása. Horvátországban magas az olyan bankok koncentrációjának aránya is, amelyek tulajdonosi szerkezetük miatt közvetve ki vannak téve az eurózónát érintő válságnak.

A GDP több mint 27%-át adó ipari szektorban a hajóépítés, az élelmiszer-feldolgozás, a gyógyszeripar, az információs technológia, a biokémia, valamint a faipar dominál.

A mezőgazdasági szektor a GDP-nek mindössze 4%-át adja, azonban a munkaerő 14%-át foglalkoztatja. Tekintve, hogy a lakosság 42%-a vidéken él, a mezőgazdaság a megélhetés fontos forrása. Az EU-csatlakozás felé vezető út során a horvát Mezőgazdasági Minisztérium intenzíven dolgozott a mezőgazdasági, élelmiszerbiztonsági, állat-egészségügyi és növény-egészségügyi politikák területét érintő, valamint a halászattal kapcsolatos számos szabályozás harmonizálásán és adaptálásán.

Közlekedési hálózatok

Horvátország három pán-európai közlekedési folyosó mentén helyezkedik el az Európai Unió és Dél-Kelet-Európa között. A horvát hatóságok – elsősorban állami finanszírozás segítségével – komoly befektetéseket eszközöltek a közlekedési hálózatuk fejlesztésébe. Ennek során leginkább az utakra, az autópályákra és a kikötők fejlesztésére koncentráltak.

Horvátország vasúti szektora komoly kihívásoknak néz elébe. Amennyiben az EU-s hálózatba szeretnék integrálni a vasúthálózatot, akkor ezen a téren fejlesztésekre lesz szükség. A zágrábi állomás egyik jelentős modernizálása még az előcsatlakozási periódus során vette kezdetét EU-támogatással, és ez egy lépés ebbe az irányba (lásd a cikket a 17. oldalon).

HORVÁTORSZÁG: FŐBB ADATOK

- ▶ Teljes felszíni terület: **87 661 km²**
- ▶ Népeség: **4 290 000**
- ▶ Főváros: **Zágráb**
- ▶ Politikai rendszer: **parlamentáris demokrácia**
- ▶ Területi szerveződés: **20 megye és Zágráb városa**
- ▶ Városi központok: **a népesség városi központokba koncentrálódik, és a teljes lakosság 49%-a az 5 legnagyobb megyében él – Zágráb városában és Zágráb megyében, Split-Dalmáciában, Osijek-Baranjában és Primorje-Gorski Kotarban**
- ▶ Hivatalos nyelv: **Horvát**
- ▶ Pénznem: **Kuna (HRK) – 1 euró= 7.58 HRK**
- ▶ Legfontosabb kereskedelmi partnerek: **Olaszország, Ausztria, Németország, Szlovénia, Szerbia**
- ▶ Legfőbb exportcikkek: **közlekedési felszerelés, gépek, textilek, vegyi anyagok, élelmiszerek és üzem/fűtőanyagok**
- ▶ Legfőbb importcikkek: **gépek, közlekedési és elektronikus felszerelések, vegyi anyagok, üzem/fűtőanyagok és kenőanyagok, valamint élelmiszerek**
- ▶ Fő repülőterek: **Zágráb, Split, Dubrovnik, Pula, Rijeka**

Természeti örökség és turizmus

Horvátország területe ökológiai szempontból a legjobban megőrzöttek egyikének számít Európában, a maga 47% szárazföldi és 39% tengeri, különösen védettnek és megőrzendőnek minősített területével. Horvátország 19 nemzeti és természetvédelmi parkkal büszkélkedhet, amelyek közül néhányat, mint például a Plitvicei Nemzeti Parkot az UNESCO világörökség részévé nyilvánították. Horvátország természeti szépsége évente több millió turistát vonz, amelyből az ország GDP-jének 15%-a származik. A természeti környezet megőrzése kiemelkedő fontosságú feladat és egyben az európai uniós tagság egyik követelménye is.

Folyamatban lévő strukturális reformok

Az EU egyik tagállamaként Horvátország továbbra is a strukturális reformokra fog fókuszálni, nemcsak azért, mert a jövőben tervezi az eurózónához való csatlakozást, hanem azért is, hogy gazdasága versenyképességét növelje. Horvátország részesül majd az EU Strukturális és Befektetési alapjain keresztül érkező befektetésekből, amelyek segíteni fogják a folyamatban lévő strukturális reformok végrehajtását.

▷ INTERJÚ

A Panorama Branko Grčić-csal, Horvátország miniszterelnök-helyettesével és regionális fejlesztésekért és EU-támogatásokért felelős miniszterével beszélget az ország EU-csatlakozásáról.

▶ Horvátország számára eddig milyen pozitív változásokat hozott az integrációs folyamat?

Először is el kell hogy mondjam, hogy izgatottak vagyunk országunk EU-csatlakozását illetően, amelyre oly sokáig vártunk. Valójában ez olyan érzés, mintha újra hazaérkeznénk, tekintve, hogy területünk, történelmünk, kultúránk és tradícióink évszázadok óta Európa elmaradhatatlan részét képezik.

Ha visszatekintünk arra a rendkívül embert próbáló 35 fejezetre, amelyet az EU-val le kellett tárgyalnunk, láthatjuk, hogy tényleg jelentős haladást értünk el ezen különböző szegmensek mindegyikében.

Az elmúlt 20 év során nagyon mély reformokat kellett végrehajtanunk egy nagyon érzékeny időszakban. Ez hosszú út volt, de segített abban, hogy jobban felkészüljünk, főleg az EU piacát és az EU struktúráját illetően.

Habár az EU-csatlakozásunk kétséget kizáróan nagyon ösztönzőleg fog hatni a jövőbeli virágzásunkra, ugyanakkor azt reméljük és hisszük, hogy mi is egy új minőséget adhatunk Európának.

▶ Mik azok a kihívások, amelyekre EU-tagállamként előre számítani lehet?

A tagállamiság nagyon sok kihívással jár. Az EU intézményeinek ezeken a területeken való sokkal jelentősebb közreműködése miatt a pénzügyi konszolidáción és a nemzeti reformok különböző szektorokban történő végrehajtásán való további munka még inkább kihívást jelentő feladat lesz a csatlakozás után.

Nagyon hamar szembe kell majd néznünk a megnövekedett versennyel a horvát vállalatok és más tagállamok vállalatai között, és mindezt egy, a horvát gazdaság számára a recesszió miatt nagyon érzékeny pillanatban kell majd megtennünk. Ezzel egy időben a horvát vállalatok el fogják veszíteni a versenyképességük egy részét a CEFTA-piacon, mivel a CEFTA-országokba történő exportáláskor új tarifákkal kell majd számolniuk.

Az Európai Unió politikájának alakításában való részvétel természetesen egy jóval hatékonyabb közigazgatást fog igényelni, amely képes aktívan részt venni a döntéshozási folyamatban, valamint képes biztosítani az EU-politikák megfelelő és hatékony végrehajtását horvát kontextusban. Külön kihívást fog jelenteni az Európai Strukturális Befektetések irányítása és az Európa 2020 stratégiából eredő célok elérése. Elsődleges célunk az olyan magas minőségű projektek folyamatának kiépítése, amelyek ténylegesen hozzájárulnak az átvett stratégiák teljesítéséhez. Célunk továbbá a közigazgatási kapacitás erősítése, amely a programok megfelelő időben történő, hatékony végrehajtásának a biztosítója.

▶ Mit gondol, Horvátország hogyan tud hozzájárulni az Európai Unió fenntartható, versenyképes növekedéséhez?

Horvátország gazdasága 2008 óta recesszióban van. Mivel a recesszió folytatódott egész Európában, és lévén az ország nem egy különálló sziget, ennek hatásai alól Horvátország sem tudta kivonni magát. A gazdaság fellendítésére vonatkozó kormányzati stratégia a pénzügyi konszolidáción, a strukturális reformokon és a befektetés ösztönzésén alapszik. Leginkább a magánbefektetéseket ösztönöznék, mivel ez a kulcs a már meglévő munkahelyek megőrzéséhez és új munkahelyek teremtéséhez. Hiszük, hogy az eddig megtett, valamint a következő években tervezett kormányzati intézkedések – különös tekintettel az olyan területeket érintő reformokra, mint a társadalombiztosítás, az egészségügy, a munkaerőpiac és a közigazgatás – biztosítani fogják a teljes makrogazdasági keret szükséges stabilitását, és javítani fogják a versenyképességünket.

Horvátország növekedési potenciálja igen jelentős az olyan területeken, mint amilyen a turizmus, a közlekedés és a logisztika, a megújuló energiaforrások, a fémfeldolgozás, valamint a gép- és hajógyártás, továbbá ezeken a területeken a befektetők számára kiváló lehetőségeket látunk. A mi feladatunk az, hogy javítsuk a befektetési feltételeket, mivel ez az egyetlen módja a hosszú távú gazdasági és pénzügyi stabilitás biztosításának.

▶ **Mit gondol, a CSF hogyan tud hozzájárulni Horvátország jövőbeli fejlődéséhez, mind nemzeti szinten, mind pedig a régiókat illetően?**

A legfőbb fejlesztési kihívásoknak történő megfelelés érdekében a következő években az európai strukturális és fejlesztési alapok lesznek a legfontosabb eszközei az Európa 2020 stratégiában lefektetett célok Horvátországban történő végrehajtásának. Ugyanakkor az európai strukturális és fejlesztési alapok értéke nem csak a finanszírozás elérhetőségében rejlik.

Horvátország számára sokkal fontosabb, hogy azok segítségével egy koherens, a jelenleginél sokkal inkább a nemzeti fejlesztési politikára alapozott stratégia építhető ki. Néhány terület, mint például a K+F tekintetében, amelyek eddig az állami költségvetésben alulfinanszírozottak voltak, az európai strukturális és fejlesztési alapok nagyszerű lehetőséget biztosítanak a többi tagállamhoz történő felzárkózásra. Azokra a területekre fogjuk koncentrálni a befektetéseket, amelyek a legnagyobb valószínűséggel járulhatnak hozzá a horvát régiók versenyképességének és értékteremtő képességének a növeléséhez. ■

▶ A TAGSÁGRA TÖRTÉNŐ FELKÉSZÜLÉS ÉS A KOHÉZIÓS POLITIKA

Az elő-csatlakozási időszakban az EU célzott és specifikus pénzügyi segítséget nyújtott Horvátországnak azon erőfeszítések támogatására, hogy a tagságra való felkészülés ideje alatt ösztönözzék a politikai, gazdasági és intézményi reformokat.

A 2000-től 2006-ig terjedő időszakban Horvátország kb. 530 millió eurót kapott az EU szektorális előcsatlakozási programjaiból.

Horvátország 2007 óta részesül támogatásban az „Előcsatlakozási Támogatási Eszköz programból” (IPA), amely felváltotta az összes korábbi szektorális támogatási programot. A 2007–2012 közötti időszakban az országok összességében mintegy 997 millió eurót, azaz évente hozzávetőlegesen 150 millió eurót kaptak. Az egyik IPA program politikai és gazdasági reformokat célzott, négy másik program pedig felkészítette az országot a kohéziós és mezőgazdasági politikákra.

Éppen ezért az EU regionális politikájának működése nem újdonság Horvátország számára. A hivatalnokok aktív részvételével szereztek tapasztalatot a kohéziós politika szabályait követő programok irányításában.

A regionális és helyi érdekeltek a közlekedés, a környezet, valamint a gazdasági, társadalmi és vidékfejlesztés terén történő innovatív projektek kidolgozására használták fel a támogatásokat.

Szomszédsági együttműködés

Az IPA keretében (2. komponens, 98 millió euró) a határon átnyúló együttműködés más tagállamokkal – Magyarországgal, Olaszországgal és Szlovéniával –, valamint a szomszédos balkáni országokkal, így Bosznia-Hercegovinával, Montenegróval és Szerbiával is kibővítésre került.

A regionális fejlesztési lépések részeként (3. komponens, 345 millió euró), a vasúti infrastruktúra, valamint a belföldi vízi utakat támogató közlekedési projektek indultak el (lásd a 8. oldalon.). A környezettel kapcsolatos programok során a hulladékkal és a vízzel kapcsolatos projektek kaptak támogatást, továbbá a regionális versenyképesség előmozdítása érdekében különböző üzleti és kutatási programokkal kapcsolatos kezdeményezések kerültek lebonyolításra.

Több, az emberek foglalkoztatáshoz jutását elősegítő és társadalmi befogadásának megerősítését célzó projekt került az IPA 4-es komponense alatt kidolgozásra („Emberi erőforrások”, 94,5 millió euró).

Az IPA-támogatások segítettek Horvátországnak kiépíteni azt a kapacitást és azokat az erőforrásokat, amelyek a tagsággal elérhetővé váló jelentős strukturális és kohéziós alapok felhasználásához szükségesek.

Az IPA eljárásai a projektek kiválasztásánál, a pályázatásnál és a szerződéskötésnél hasonlóak a strukturális alapoknál használt eljárásokhoz, és az IPA-támogatások felhasználása felbecsülhetetlen értékű tapasztalatokkal szolgált az ország intézményei számára a csatlakozás után elérhetővé váló, jóval nagyobb alapok felhasználására történő felkészülés során.

▷ PROJEKTEK

A csatlakozás előtti időszakban fontos prioritást élveztek a regionális versenyképesség előmozdítása érdekében eszközölt, valamint a közlekedési és a környezeti infrastruktúra támogatását célzó befektetések. Ennek az egyik példája Zágráb fő vasútállomása (lásd a cikket a 17. oldalon) – számos egyéb pedig az alábbiakban kerül bemutatásra.

INFRASTRUKTÚRA

Vízellátó és csatornarendszer kiépítése, szennyvízkezelő teleppel Slavonski Brodban

Ennek a környezeti befektetésnek az volt a célja, hogy a Duna folyó medencéjében javítsák a vízellátó rendszert, azáltal, hogy a jelenleg már meglévő ügyfelek számára javítják a vízellátás biztonságát valamint további, kb. 4 300 lakosnak is biztosítanak hozzáférést a rendszerhez. Egy, az EU követelményeinek megfelelő szennyvízkezelő telep lehetővé fogja tenni a szennyvíz hatékonyabb kezelését. Ez a projekt az elvezető rendszerhez hozzáférő lakosok számát (9950 fő) is növelni fogja. A projekt hozzá fog járulni a környezet megóvásához, továbbá az EU környezeti előírásainak való megfelelést is biztosítani fogja.

A VERSENYKÉPESSÉG ELŐSEGÍTÉSE

Biológiai tudományos-technológiai központ

A Zágrábi Egyetemen épül egy biológiai tudományos-technológiai üzleti és inkubációs központ (BIOCentre). Ez a központ fogja támogatni az olyan új vállalkozásokat Horvátországban, amelyek biotechnológiával és élettudományokkal foglalkoznak. A központ infrastruktúráját és szakértelmét, K+F-et, valamint az üzleti inkubátorokhoz, illetve a támogatáshoz szükséges szolgáltatásokat fog nyújtani. A központ kapcsolódni fog a horvát, a regionális, valamint a nemzetközi K+F intézményekhez és vállalatokhoz. A BIOCentre átfogó projekt célja a felsőoktatási intézmények, valamint a közösségi kutató szervezetek technológia transzferének és üzleti kapacitásainak fejlesztése. Mindezt cserébe elősegíti majd a fenntartható regionális fejlődést és az iparági versenyképességet a gazdaság magas hozzáadott értékű szektoraiban és a tudásalapú KKV-knál. Horvátország hosszú távú célja, hogy a biológia tudományok és technológia terén vezető pozícióba kerüljön a dél-kelet európai országok között. A kezdő vállalkozásokat először Horvátországból, majd Délkelet Európából, még később pedig (amennyiben lehetséges) Közép- és Kelet-Európából fogják kiválasztani.

A VERSENYKÉPESSÉG ELŐSEGÍTÉSE

Marasca – élelmiszertechnológiai fejlesztés

Egy további versenyképesség-javító projekt a Marasca-cseresznye alapú élelmiszertermékek és félkész termékek gyártásához használt kifinomult technológiák (liofizálás, porlasztásos szárítás) alkalmazására fókuszált. A célzott gyártói csoportok és a kapcsolódó szervezetek – ideértve a zadari Biotechnológiai Kart és a Ljubljani Egyetemet is – egymással történő kapcsolatba lépése érdekében egy klaszter került kialakításra. A program tartalmaz egy tudatosság-építő és oktató anyagot, és egy új laboratóriumot, illetve próba gyártási helyet a liofizált Marasca megyei és Marasca megyei juice por gyártásához. A tudás és technológia átadása a KKV-k számára növelni fogja a régióban a helyi agrár- és élelmiszer-iparág versenyképességét. Továbbá együttműködéseket fog kialakítani a helyi termelők, a helyi élelmiszer-feldolgozó ipar és a tudományos közösség között, és informálja majd a közösséget a Mascara megyei jótékony hatású tulajdonságairól.

▷ A KOHÉZIÓS PROGRAMOK IRÁNYÍTÁSA A CSATLAKOZÁS UTÁN

A Horvátország számára elérhető EU-s strukturális és kohéziós alapok a csatlakozás után 450 millió eurót fognak kitenni – 150 millió eurót a kohéziós alapok és 300 millió eurót a strukturális alapok. Ezek az alapok egy figyelemre méltó válaszlehetőséget kínálnak Horvátország szükségleteire a közlekedés és a környezet, valamint az innováció és a termelés modernizálása terén.

Új programokra való alkalmasság

Teljes jogú EU-tagállamként Horvátország régiói támogatásra lesznek jogosultak a Konvergencia és Területi Együttműködés keretében.

A csatlakozás előtti IPA programok automatikusan ERDF, ESF és kohéziós alapokká konvertálódnak át. Ezen programok teljes pénzügyi forrása majdnem meg fog duplázódni, mivel az ESF-ből, az ERDF-ből és a kohéziós alapokból 450 millió euró adódik hozzá a korábbi, IPA-ból származó 537 millió eurót kitevő összeghez.

A 450 millió euró értékű új támogatások végrehajtási periódusa viszonylag rövid, mindössze 3,5 év lesz. Ennek fényében a nemzeti hatóságok és az Európai Bizottság megegyeztek, hogy megerősítik az irányító struktúrákat, és ugyanazokra a szektorális prioritásokra fókuszálnak, valamint, hogy készítenek egy „csatornát” az esedékessé vált projektek számára.

A következő, 2014 és 2020 közötti időszak programjai

Párhuzamban ezen első kohéziós programok előkészítésével és végrehajtásával, Horvátország jelenleg partnerségi megállapodásának előkészítésén dolgozik, meghatározva ezáltal a 2014 és 2020 közötti európai strukturális és befektetési alapok keretét.

A 2014–2020 közötti többéves pénzügyi keret (tpk) tervezete alapján Horvátországban a kohéziós programokra kb. 8 000 millió euró van betervezve. Ez kiteszi az országban történő jövőbeli befektetések nagy részét.

A horvát hatóságok már jelentős erőfeszítéseket tettek annak érdekében, hogy az Európa 2020 stratégia célkitűzéseinek megfelelően átültessék a szektorális stratégiákat és közpénzügyi források programozását.

BALRÓL JOBBRA:
Branko Grčić, Horvátország miniszterelnök-helyettese és regionális fejlesztésekért és EU-támogatásokért felelős minisztere találkozik Johannes Hahn-nal, a Regionális Politika Európai biztosával egy zágrábi látogatás során.

Országszerte intenzív konzultációk zajlanak a finanszírozási prioritások, valamint az ország számára megfelelő projektek meghatározása érdekében.

Az Európai Bizottság 2013 januári állásfoglalása szerint a kohéziós támogatást a versenyképesség fejlesztésébe – a KKV-knak, valamint a kutatásnak és az innovációnak nyújtott erőteljes támogatáson keresztül – javasolt befektetni. Ez az állásfoglalás programokat is igényel a foglalkoztatási és munkaerő-piaci rendszerek átültetésére, továbbá a természetes erőforrások legjobb kihasználására, a közigazgatás hatékonyságának növelésére, valamint a társadalmi párbeszéd erősítésére.

A legkésőbb csatlakozott tagállamok tapasztalata azt mutatja, hogy az európai strukturális és befektetési alapok kulcsszerepet tölthetnek be az adott tagállamok gazdasági növekedésében. Várhatóan ezek az alapok stabil és értékes támogatást fognak nyújtani Horvátország versenyképességéhez és jólétéhez, továbbá megerősítik az együttműködést Európa dél-keleti régiójával, a Közép-Európai régióval és az összes többi tagállammal.

▷ TOVÁBBI INFORMÁCIÓ

Az Európai Bizottság horvátországi képviselője:
http://ec.europa.eu/croatia/index_hr.htm